

602. GECE

Daha önce de *Oysa Herkes Kendisiyle Meşgul, Bu Kitabı Çalın, Âlemlerin Sürekliliği ve Diğer Hikâyeler, Binbir Gece Mektupları* ve *Bu An'ı Daha Önce Yaşamıştım* adlı öykü; *İstanbul'da Bir Merhamet Haftası, Sevgilinin Geciken Ölümü* ve *Bu Filmin Kötü Adamı Benim* gibi romanlara imza atan **Hayalet Gemi**'nin mürettebatlarından **Murat Gülsoy**, 2004 yılında yayınladığı "*Büyübozumu: Yaratıcı Yazarlık*" adlı deneme kitabıyla kurmacanın bilinen sınırları ve ihlal edilebilir kurallarını okurlarıyla paylaşarak okur ile yazar arasındaki verili anlaşmanın altüst edilebilirliğini imlemiş ve okunaklı kurmacanın yollarına okurlarını düşürmüştü.

Son olarak, Eylül 2009'da Can Yayınları'ndan çıkan **602. Gece** adlı inceleme kitabıyla yine okuruyla birlikte 'kendini fark eden hikâye' alt başlığıyla **Borges**'in sözünü ettiği büyülu gecenin izini sürerek edebiyat kapısını aralamaya devam ediyor **Murat Gülsoy**.

Gülsoy, **602. Gece** adlı 197 sayfalık kitabında *Büyübozumu: Yaratıcı Yazarlık* adlı kitabında açılmaya başladığı kurmacanın olanaklarını, sınırlarını ve ihlal edilebilir kurallarını daha da geliştiriyor ve incelemelerini öteki sanat disiplinlerinden faydalanarak derinleştiriyor.

Büyük yazarların okurun üzerinde oluşturdukları etkinin farklı şekillerde olabileceğinin bilincinde olan yazar, kitabının ilk bölümünde *Mise en abyme (sonsuzluğa düşüş)* deyiminin yapıt-yapıtlar üzerindeki izdüşümünün izini sürüyor. **Joyce**, **Kafka**, **Beckett** ve **Borges** gibi modernist yazarların yapıtlarının okur üzerindeki etkilerini sürdürebilmelerinin nedenlerini araştıran ve araştırırken de yanıtlarını söz konusu yapıtların içinden veren **Gülsoy**, bir sanat yapıtının içine yapıtın bütününe yansıtan unsurların konulmasının çekiciliğini araştırıyor-soruyor? Bu araştırmayı yaparken de yine **Borges**, **Gide** ve **Foucault** gibi soruyu soranların sözünü ettikleri **Velázquez**'in *Nedimeler*'ine değinerek yanıt arıyor. Çünkü adı geçen resmin sanat tarihçilerine göre "*resim sanatının kendini fark etmesinin*" bir ifadesi olduğunu da okura anımsatıyor **Gülsoy**.

Nedimeler'de **Velázquez**'in kendini de resmin içinde konumlandığını belirten **Gülsoy**, kitabın ilerleyen bölümlerinde **Ahmet Hamdi Tanpınar**, **Oğuz Atay** ve **Orhan Pamuk**'un eserlerinden yola çıkarak yapacağı incelemeye okurunu hazırlıyor. *Nedimeler*'de ressamın yapmakta olduğu resmin içine kendini yerleştirmesini resmi izleyenleri resmin yapılma sürecine davet edilme olarak yorumlayan **Gülsoy**, böylelikle daha önceki yazı ve söyleşilerinde de vurguladığı *metakurmacaya* gönderme yapıyor.

Adı geçen resimde anlatılan bu durumu realist dünya görüşünün de parçalanmaya başlaması olarak yorumlayan **Gülsoy**, burada ressamın modellerini sonsuzca çoğaltarak sonsuzluğun içinde yaşattığını belirtiyor ve **Andre Gide**'in *mise en abyme (sonsuzluğa düşüş)* diye adlandırdığı "*romanın içinde romancının romanı yazmakta olduğunun anlatılması*" gibi paradoksal bir tekniğin oyunsuluğuna değiniyor. **Gülsoy**'un da tüm kitaplarına (öykü-roman) bakıldığında okurlarının bu oyuna yabancı olmadıkları görülecektir.

Kitabın sürekliliği içerisinde "*modern*", "*modernlik*", "*modernizm*"; "*postmodern*", "*postmodernlik*", "*postmodernizm*" gibi sıklıkla birbirinin yerine kullanılan sözcüklerin anlamlarını da yerlerine oturtan **Gülsoy**; zor, deneysel, yenilikçi ve seçkin modernist edebiyatın şekil değiştirerek günümüze kadar geldiğini ve bundan sonra da devam edeceğini vurguluyor. Bu anlamlandırma içerisinde sanatın bir deney-deneyim olduğunu söyleyen yazar, sanatçı-yazarın da yaratının bir parçası olduğu olgusuna vurgu yapıyor. Böylelikle

bilinçakışı tekniği de bu deney-deneyim sürecinde kahramanın-anlatıcının zihninden geçenlerin gerçeğine daha yakın bir şekilde anlatılma çabasından doğmuştur.

Modernist sanat ve edebiyatın kendinden önceki geleneklere başkaldırmak, putları kıra kıra yeni bir dünyaya doğru yürümek olduğuna vurgu yapan yazar, (**Ece Ayhan**'ın **II. Yeni** şiiri için kullandığı **Atonal Şiir** deyimini anımsamakta fayda var) caz ya da atonal müziğin dönemin Alman ruhuna aykırı bulunmasına ve 1933-1945 yılları arasında modernist sanata karşı uygulanan politikalara da değiniyor söz konusu kitabında.

Dünya çağdaş edebiyatına bugünkü şeklini vermiş olan yazarlardan **Virginia Wolf, T. S. Eliot, Ezra Pound, James Joyce, J. L. Borges, Franz Kafka, Samuel Beckett, Marcel Proust, Thomas Bernhard** ve daha birçok ismi sayan **Gülsoy**, Türk edebiyatının henüz kendi tarihi üzerine bütünlüklü ve kapsamlı bilgi üretmediğini de vurguluyor. Ancak kendi okuma çizgisindeki yazarları sıralarken de **Nâzım Hikmet, Garip şiiri, II. Yeni şiiri, Sait Faik, Yusuf Atılgan, Haldun Taner, Leyla Erbil, Feyyaz Kayacan, Nazlı Eray, Bilge Karasu, Sevim Burak** ve **Oğuz Atay** gibi isimleri de anıyor.

Daha önce değinildiği üzere modernist yazma biçiminin en önemli tekniklerinden birinin de ***bilinçakışı*** olduğunu belirten **Gülsoy**, bu anlatım biçiminde yazarın doğrudan doğruya hikâye kişisinin içinden anlattığını vurguluyor (*Arthur Rimbaud*'nun "*Ben bir başkasıdır!*" söylemini anımsamakta fayda var! S.D.). Modernist sanatın temel meselelerinden birinin de insan aklının nasıl çalıştığını çözmek olduğunu söyleyen **Gülsoy**, yapıta okurun doğrudan katılmasıyla yine okurun kendi bakış açısını sorgulamasının yolunun açılacağını belirtiyor. Tabii burada modernist edebiyatı sadece bilinçakışıyla sınırlamak gibi bir yanılığya da düşmemek gerekir. **Gülsoy** da burada oyunlar, açık uçlu finaller, mecazların alışılmadık kullanımı, dilde yeni arayışlar ve başka metinlere göndermeler yapmanın modernist edebiyatla özdeşleştirilebileceğini belirterek bu söylenenlerin tümünü içinde barındıran **Oğuz Atay**'ın ***Tutunamayanlar***'ını örnek gösteriyor.

Kitabın ilk bölümünün sonlarına doğru modernist ve postmodernist edebiyat üzerine düşüncelerini-tanımlamalarını da açımlayan **Gülsoy; Ahmet Hamdi Tanpınar, Oğuz Atay** ve **Orhan Pamuk**'un eserlerinden seçerek incelediği üç ayrı bölümün ardından bir epilogla kitabını sonlandırıyor.

Belki de bu bir "son"dan çok, yeni bir başlangıca benziyor...

*: 602. Gece, Murat Gülsoy, Can Yayınları, Eylül 2009, 197 s.

SONER DEMİRBAŞ

Not: Ocak-Şubat 2010 tarihli Çinikitap'ın 1. sayısında yayımlandı.